

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ¹

«Ο εμπειριστής...νομίζει ότι πιστεύει μόνο σε ό,τι βλέπει,
αλλά είναι καλύτερος στο να πιστεύει παρά στο να βλέπει».
(George Santayana – 1955- Skepticism and Anima Faith. New York: Dover)

Υποθετικό γράμμα ενός 'Υποκειμένου' ποσοτικής έρευνας προς τον ερευνητή²

Αγαπητέ Ε (Ερευνητή)

Ονομάζομαι Υ. Δεν με γνωρίζεις. Οι φίλοι μου με φωνάζουν με άλλο όνομα αλλά αυτό το χάνω και γίνομαι Υ Αρ. 27 όταν συμμετέχω στην έρευνά σου. Εξυπηρετώ τις δημοσκοπήσεις και τα πειράματά σου.

Απαντώ στις ερωτήσεις σου, συμπληρώνω τα ερωτηματολόγια σου, σε αφήνω να με συνδέεις -μέσω καλωδίων- με μηχανήματα που καταγράφουν τις σωματικές μου αντιδράσεις. Τραβώ μοχλούς, ανοιγοκλείνω διακόπτες, παρακολουθώ κινούμενους στόχους, εξιχνιάζω λαβύρινθους, μαθαίνω ακατανόητες συλλαβές, σου λέω τι βλέπω σε σχέδια σχηματισμένα από μελάνι, ανταποκρίνομαι σε όλα τα πράγματα που μου ζητάς να κάνω. Άρχισα να αναρωτιέμαι γιατί τα κάνω αυτά τα πράγματα για σένα. Τι θα κερδίσω εγώ από αυτά; Μερικές φορές με πληρώνεις για να σε υπηρετώ. Πιο συχνά είμαι υποχρεωμένος να σε υπηρετώ επειδή είμαι φοιτητής σε ένα καινούργιο πρόγραμμα μαθημάτων στην ψυχολογία και μου λένε ότι δεν θα πάρω καλό βαθμό παρά μόνο αν συμμετέχω τουλάχιστον σε δύο μελέτες και ότι αν συμμετέχω σε περισσότερες, θα πάρω καλύτερο βαθμό στις τελικές εξετάσεις. Αποτελώ μέρος του «πληθυσμού των Υποκειμένων» του Τμήματος.

Όταν σε ρωτώ τι θα κερδίσω από τις έρευνές σου, μου λες ότι «είναι για το σκοπό της Επιστήμης». Όταν διεξάγεις μια έρευνα, συχνά μου λες ψέματα σχετικά με το σκοπό σου. Με παραπλανάς. Έτσι όπως έχουν αποδειχθεί τα πράγματα, το βρίσκω δύσκολο να σε εμπιστευτώ. Αρχίζω να διαπιστώνω ότι με χειραγωγείς και ότι είσαι απατεώνας. Δεν μου αρέσουν όλα αυτά.

Στην πραγματικότητα, σου λέω ψέματα, μερικές φορές, ακόμα και σε ανώνυμα ερωτηματολόγια. Όταν δεν λέω ψέματα, μερικές φορές απαντώ έτσι τυχαία. Λέω οτιδήποτε, για να τελειώσω και να επιστρέψω στις δικές μου δουλειές. Ακόμη και τότε, συχνά αναλογίζομαι τι προσπαθείς να κάνεις, τι θα σου άρεσε να πω ή να κάνω. Τότε, αποφασίζω να συμπεριφερθώ σύμφωνα με τις επιθυμίες σου, αν μου αρέσεις, ή να σε κοροϊδέσω, αν δεν μου αρέσεις. Δεν λες ποιες είναι οι πραγματικές ελπίδες ή οι υποθέσεις σου, αλλά η όλη οργάνωση στο εργαστήριό σου, οι εναλλακτικές λύσεις που μου προσφέρεις, οι οδηγίες που μου δίνεις, τα πάντα λειτουργούν έτσι ώστε να με πιέσουν να πω ή να κάνω κάτι συγκεκριμένο. Είναι σαν να μου ψιθυρίζεις στο αυτί, «Όταν ανάψει το φως, σβήσε τον αριστερό διακόπτη», και ύστερα ξεχνάς, ή αρνείσαι ότι μου ψιθύρισες. Ωστόσο, εγώ παίρνω το μήνυμα και σβήνω το δεξιό ή τον αριστερό διακόπτη, ανάλογα με το τι νιώθω για σένα.

Ξέρεις, ακόμη και όταν δεν είσαι μέσα στο δωμάτιο, όταν απλώς είσαι οι έντυπες οδηγίες στο ερωτηματολόγιο ή η φωνή στο μαγνητόφωνο που μου λέει τι πρέπει να κάνω, αναρωτιέμαι σχετικά με σένα. Αναρωτιέμαι ποιος είσαι και τι σχεδιάζεις στην πραγματικότητα. Αναρωτιέμαι τι πρόκειται να κάνεις με τη «συμπεριφορά» που θα σου προσφέρω. Σε ποιους θα δείξεις τις απαντήσεις μου; Ποιος θα δει τα σημάδια που αφήνω στις απαντήσεις μου; Ενδιαφέρεσαι καθόλου για το τι σκέπτομαι, τι αισθάνομαι και τι φαντάζομαι καθώς κάνω τα σημάδια που με τόσο ζήλο θέλεις να μελετήσεις και να αναλύσεις; Σίγουρα ποτέ δεν με ρωτάς τι εννοώ με αυτά. Αν με ρωτούσες, θα χαιρόμουν να σου απαντήσω. Στην πραγματικότητα, λέω στο συγκάτοικό μου ή στο κορίτσι μου τη γνώμη μου για το πείραμά σου και για το τι εννοούσα όταν έκανα ό,τι έκανα. Αν μπορούσε να σε εμπιστευτεί ο συγκάτοικός μου, θα μπορούσε να σου δώσει μια εξήγηση καλύτερη από τη δική σου σχετικά

¹ Πηγή: Kosmidou C. (1991), Successful Careers Teachers in Greece: Collaborative Enquiry for a Critical Approach to Careers Education and Guidance. Southampton University, Ph. D Thesis.

² Απόσπασμα από τον Jourard (1968), Sirverman, I. (1977), στο Kosmidou ό.π.

με το τι σημαίνουν τα δεδομένα σου (οι δικές μου απαντήσεις στις ερωτήσεις σου). Μόνο ο Θεός γνωρίζει πού καταντάει η ψυχολογία όταν ο συγκατοικός μου κι εγώ συζητούμε στο μπαρ το πείραμά σου, και το ρόλο μου σ' αυτό...

Κάθισες ποτέ να σκεφτείς ότι τα άρθρα σου και τα βιβλία που γράφεις, οι θεωρίες που σκαρώνεις -και που όλα βασίζονται στα δεδομένα σου (τις αποκαλύψεις που σου κάνω)- μπορεί πραγματικά να είναι μια σειρά από ψέματα και μισο-αλήθειες (τα δικά μου ψέματα και οι μισο-αλήθειες) ή μια πλάκα που σου έκανα επειδή δεν μου αρέσεις ή δεν σε εμπιστεύομαι; Αυτό θα ήταν αρκετά σοβαρή αιτία για να νοιαστείς λιγάκι.

Ερευνητική Αναφορά – Αξιολόγηση Μαθήτριας από τη συμμετοχή της σε Πρόγραμμα Ενεργού Έρευνας

Μετά από αυτή τη συνεργατική έρευνα νιώθω ευτυχισμένη όχι τόσο για τα αποτελέσματά της –τα περισσότερα από τα οποία θα φανούν στο μέλλον κατά την άποψή μου- αλλά κυρίως γιατί σε όλα αυτά τα χρόνια που φοιτώ στο σχολείο επιτέλους κάποιος ενδιαφέρθηκε για τους μαθητές ως ανθρώπους: Τους μαθητές με μυαλό, καρδιά και συναισθήματα. Όχι τους μαθητές-μηχανήματα, ή εργαλεία, ή «μπελά» για τους άλλους. Για πρώτη φορά ένιωσα ότι στο σύστημα αυτό υπήρχα όχι σαν ένα γρανάζι, αλλά σαν ένας ζωντανός οργανισμός.

Σε όλη την πορεία συνειδητοποίησα την αξία μου και άρχισα να αισθάνομαι σημαντική και όχι σαν ένας εισβολέας, ή σαν κάποιος με δευτερεύουσα σημασία. Όλη αυτή η έρευνα έγινε για μένα. Για τη μαθήτριά. Επομένως ενδιαφέρονται για μένα, για το τι αισθάνομαι και για το τι πιστεύω. Με χρειάζονται. Με λαμβάνουν υπόψη τους.

Για να είμαι ειλικρινής, αυτές ήταν οι πρώτες εντυπώσεις μου, οι οποίες είναι δυνατόν να φανούν λίγο εγωιστικές ή επιπόλαιες. Ωστόσο, αυτή η ξαφνική διαπίστωση, ότι το ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ γιατί χωρίς αυτούς δεν υπάρχει σχολείο, ήταν σημαντική.

Έπειτα, εκείνες οι ώρες που παίρναμε από το τυπικό αναλυτικό πρόγραμμα –αν και τις κλέβαμε από δω και από κει- ώρες συζήτησης, γνωριμίας, επικοινωνίας και προβληματισμού, έδιναν χρώμα στο σχολικό πρόγραμμα. Ήταν κάτι το διαφορετικό. Αλλωστε, η συζήτηση στο σχολείο είναι ένα σπάνιο φαινόμενο. Δεν αναφέρομαι στο μονόλογο. Τον ανεχόμαστε αυτόν κάθε μέρα. Μιλώ για την έλλειψη διαλόγου. Ακόμη και η παραμικρή διάθεση για επικοινωνία και για γνωριμία βαθύτερη είναι ανύπαρκτη. Οι καθηγητές μας έχουν μια λανθασμένη άποψη για την επικοινωνία.

Θεωρούν ότι με το να στήνουν ένα μονόλογο με τη μορφή του κατηχισμού, ή ένα είδος –συνήθως αποτυχημένου- διαλόγου, επικοινωνούν με τους μαθητές και καθησυχάζουν έτσι τις συνειδήσεις τους. Μα πώς είναι δυνατόν να επικοινωνήσεις με ένα άτομο αν δεν το γνωρίζεις; Αν δεν συζητάς μαζί του για να κατανοήσεις πώς αισθάνεται, τι ψάχνει, πώς είναι δυνατόν να πιστεύεις ότι ενδιαφέρεσαι για αυτό;

Με σας (καθηγήτρια και εξωτερική συνεργατήτρια) είχαμε γνήσια, βαθιά επικοινωνία...γνωριστήκαμε σαν φίλοι. Μας πλησίασατε με ενδιαφέρον, αγάπη και ζεστασιά. Δεν δείξατε ένα είδος ψυχρού επαγγελματισμού γιατί, αν το είχατε κάνει, να είσαστε σίγουροι ότι η έρευνα θα αποτύγχανε. Οι προσπάθειες ήταν μεγάλες και από τις δύο πλευρές αν και πιστεύω ότι τα πράγματα θα πήγαιναν ακόμη καλύτερα αν οι μαθητές ήταν πιο ενεργά μέλη στη συνεργασία.

Ωστόσο, δεν θα έπρεπε να απαιτούμε από τους μαθητές να γίνουν πιο δραστήριοι από τη μια στιγμή στην άλλη. Τόσα χρόνια το σχολείο νανούριζε την κρίση μας και έβαζε τη σκέψη μας σε καλούπια. Πώς είναι δυνατόν να απαλλαγούμε από όλο αυτό το παρελθόν; Και βασικά, πώς είναι δυνατόν να εμπιστευτούμε έναν ενήλικα ο οποίος ξαφνικά ενδιαφέρεται για μας; Μάθαμε να είμαστε επιφυλακτικοί με τους καθηγητές. Και αυτό ήταν ένα εμπόδιο στην έρευνα. Αυτή η έρευνα ήταν μια αξέχαστη και μοναδική εμπειρία. Μακάρι να είχαν την ευκαιρία για μια τέτοια εμπειρία και άλλοι μαθητές, από άλλα σχολεία. Χρειαζόμαστε την επικοινωνία γιατί μέσα από αυτήν μαθαίνουμε τόσα πολλά πράγματα για τον εαυτό μας και για το περιβάλλον μας... Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω απλά και να εκφράσω την επιθυμία μου για τη συμμετοχή σε περισσότερες συνεργατικές έρευνες στο μέλλον με Ενεργό Έρευνα.